

390

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ՄԻՋԻՆ ԴԱՐԵՐԻ

ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

Ձ(Կ) 1104

Շ- 98

30 MAY 2011

ՀԻՍՆ ՈՒՍՈՒՑԻՋՆԵՐԻ ՎՈՐԱԿԱՎՈՐՄԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

02 JUL 2005

9(00) «04»

Ծ-98

սյ

Ծ Ր Ը Գ Ի Ր

ՄԻՋԻՆ ԴԱՐԵՐԻ

ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

ՈՒՍՈՒՑԻՋՆԵՐԻ ՎՈՐԱԿԱՎՈՐՄԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՁՈՒԹՅՈՒՆ

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

1938

ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆ

Ընդհանուր հասկացողություն միջնադարյան պատմության մասին: Արտադրության ֆեոդալական յեղանակի բնութագրումը: Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը, Ստալինն արտադրության ֆեոդալական յեղանակի մասին: Միջնադարյան հասարակության զարգացման ժամանակագրական շրջանակները և հիմնական ստացիաները: Արևմտայնավորական ֆեոդալիզմի ծագումը վորպես հոմեոյական ստրկատիրական հասարակության քայքայման և հին գերմանացիների հասարակական զարգացման սինթեզ:

I ՄԱՍ. ԱՐԵՎՏՏՅԱՆ ՅԵՎՐՈՊԱՆ ՎԱՂ ՄԻՋՆԱԴԱՐՈՒՄ (V—XI Դ. Դ.)

1. ՀՌՈՄԵՅԱԿԱՆ ԿԱՑՄՐՈՒԹՅՈՒՆԸ III—V ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Պոչոր հողատիրության աճումը: Սենատորական խոշոր հողատիրության տիրապետությունը: Ստրկատիրական արտադրության քայքայումը: Կոլոնատի և մասնավոր իշխանության զարգացումը:

Առևտրի և քաղաքների անկման սկիզբը: Դեկլերիոնների և կոլեգիանների ծառայագրումը: Նատուրալ տնտեսության զարգացումը: Պետական կարգ: Դիոկղետիանոսի և Կոստանդինի ռեֆորմը: Կայսրության բաժանումը արևմտյանի և արևելյանի: Բյուզանդական յեկեզեցին և նրա սոցիալական ու քաղաքական գերը: Սարուկների և կոլոնների հեղափոխական շարժումը:

2. ՀԻՆ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ

Հին գերմանացիների ուսումնասիրության հիմնական աղբյուրները: Հին գերմանացիների բնակվելու մարդը: Կեսարի դարաշրջանի գերմանացիները: Տոհմական կարգը, յերկրագործ

Քարգմ. խմբ. Գ. ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ

Սրբագրիչ՝ Կ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Գլավիտի լիազոր Տ.—9561 Պատվիր № 135, Տիրաժ 800

Հանձնված է արտադրության 17 ապրիլի 1938 թ.

Ստորագրված է ապրիլի 25 ապրիլի 1938 թ.

Ուսուցիչ. Վորակավորման Ինստիտուտի տնօրեն, Մարքսի փ. № 17 Յերեան

ծուծյան և անասնապահության զարգացման մակարդակը: Ցե-
ղային կազմակերպությունը, առաջնորդները:

Տակիտուսի դարաշրջանի գերմանացիները: Յերկրագործու-
թյան և նստակեցության հետագա զարգացումը: Տոնակա՛ն հա-
մայնքը: Տոնակա՛ն արխտոկրատիան: Դասակարգային շերտա-
վորման սկիզբը: Ստրկությունը և նրա առանձնահատկություն-
ները գերմանացիների մոտ: Զորախմբերը (дружина): Ժողովը-
գական ժողովը և ավագների խորհուրդը: Թագավորական իշ-
խանությունը, բնույթը: Ցեղային միասնականությունը և յե-
ղերի միությունն անկայունությունը: Հին գերմանացիները կը-
րոնը:

Գերմանացիների առաջին քնդհարումները հռոմեացիների
հետ (կիրքներ և տեվտոններ, Արիովիստ և Արմինիա): Հռոմե-
յական պարսպը: Առևտրական հարաբերությունները:

Գերմանացիները դորքի և վարչություն մեջ: Գերմանական
ապստամբությունները (Ցիվիլիս):

Գերմանացիների հարցի քննադատությունը բուրժուական
պատմագրության կողմից: (Ֆյուստել դե-Կլալանտ), Դոպլ, Պետրու-
շևիսկի և այլք): Հին գերմանացիների պատմության ֆաշիստա-
կան կեղծիքի մերկացումը:

3. ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆՎԱՃՈՒՄՆԵՐԸ ՅԵՎ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒ- ԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱԶՄՎԵԼԸ ՀՈՌՄԵՏԱԿԱՆ ՏԵՐԻՏՈՐԻԱՅԻ ՎՐԱ

Գերմանացիների նյութական կուլտուրայի վերելքը 3-
4-րդ դարերում: Արևելյան գերմանացիների տեղաշարժը: Սև
ծովի առափնյա գոթերը: Ուլֆիլա, Գոթերի արիոսականու-
թյունը: Հոների արշավանքը: Վեստգոթերի ներխուժումը հռո-
մեյական կայսրությունը և նրանց ապստամբությունները: Ալա-
րիխ: Գերմանական նվաճումների կապը ստրուկների և կոլոն-
ների հեղափոխական շարժման հետ: Վեստգոթական պետու-
թյան հիմնվելը հարավային Դալիայում և Իսպանիայում: Վան-
դալների նվաճումներն Աֆրիկայում:

Բուրգունդները քնակվելը հարավ-արևելյան Դալիայում և
բուրգունդական թագավորության կազմվելը: Հոնական պետու-
թյունն Արևմտյան Ցեվրոպայում: Ատրիլան և նրա նվաճումները:
Հոների պետության կազմալուծումը:

Կայսերական իշխանությունն անկումն Արևմուտքում:

Ոստգոթերի պետությունն Իսպանիայում: Թեոդորիք և նրա
քաղաքականությունը: Թեոդորիքի Նեդիկտը: Ոստգոթերի հասա-
րակական կարգը և նրանց «ոռմանացումը»: Քաղաքացիական
պատերազմը և Բյոզանդիայի տիրապետության հաստատումն
Իսպանիայում: Լանգոթարդական նվաճումը:

4. ՅՐԱՆԿՆԵՐԻ ՄԵՐՈՎԻՆԳՅԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կելտական-ռոմանական Դալիան: Փրանկների առաջին բը-
նակությունը Դալիայում: Դալիայի նվաճումը Փրանկների կող-
մից և Փրանկների պետության կազմակերպումը: Ուրգվիկ և
նրա հաջորդները: Փրանկների քրիստոնեյությունը և նրանց թա-
գավորների դաշինքը: Կաթոլիկ հոգևորականության հետ: Ներքին
յերկպառակություններ:

Մերովինգյան հասարակության հասարակական կարգը:
Մալիկյան ճշմարտությունը: Փրանկների ազատ գյուղական հա-
մայնքը և նրա կազմալուծման սկիզբը: Տոնակա՛ն հարաբերու-
թյունների մնացորդը: Հողային մասնավոր սեփականության և
խառը հողատիրության առաջացումը: Ստրուկներ: Հողային
կախման և մասնավոր իշխանության աճումը: Ցեղեղեցիներ և յե-
կեղեցական հողատիրությունը: Թագավորական իշխանությունը
և պետական ղեկավարությունը: Մերովինգների իշխանության
թուլացումը և մայրբողոքների ուժեղացումը, մասնավորապես Սվաս-
րադիայում: Պիպին Հերիստացին:

5. ՅՐԱՆԿՆԵՐԻ ԿԱՐՈՒՆԳՅԱՆ ԿԱՅՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄՎԵԼԸ

Կարլ Մարտել և նրա Կոնֆլ աբբայների դեմ: Ճակատա-
մարտը Պուաթյեյի մոտ: Ցեղեղեցական հույների աշխարհականա-
ցումը (սեկյուլարիզация) և գինվորական բարենորոգումը: Կարլ
Մարտելի քաղաքականությունը Գերմանիայում:

Պիպին Կարճահասակը և թագավորական իշխանու-
թյան դրավումը: Դաշինք պապականության հետ և կոնվ լանգոթարդ-
ների դեմ: Պապական պետության առաջացումը:

Կարլոս Մեծի միապետությունը: Ակվիտանիայի նվաճումը և
կոնֆլ աբբայների դեմ Իսպանիայում: Լանգոթարդների թագավո-
րության նվաճումը: Սաքսերի նվաճումը (Վիդուկինգ), Բավարի-

այի միացումը: Կռիվներ ավարների, սլավոնների և նորմանների
դեմ: Կայսրության վերականգնումը: Կայսրությունը և պապա-
կանությունը: Հարաբերություններ Բյուզանդիայի և Բաղդադի
խալիֆայի հետ:

6. ԿԱՐՈՒՆԳՅԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՖԵՈԴՈՒՍԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒ- ԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ԿԱԶՄԱԼՈՒԾՈՒՄԸ

Ֆեոդալիզմի զարգացումը ֆրանկների մոտ: Հողային և
անձնական կախման աճումը (պրեկարիյ, բենեֆիցիյ, վասա-
լիտետ, իմմունիտետ): Ֆրանկյան կալվածքը, նրա ուսումնասի-
րության հիմնական աղբյուրները (պոլիպտիկներ, կապիտուլյար-
ներ, պարզեագրերի և վորոշումների ժողովածուներ և այլն): Կալ-
վածատիրոջ դաստակերտը և ճորտային գյուղը: Մենյորի տնտե-
սությունը: Դարբասի ստրուկները: Իրականների (держатели)
հողաբաժինները, նրանց տեսակները: Կոլոններ, լիտեր և սերվեր:
Իրականների պարտույթները: Արհեստը: Բնատնտեսությունը:
Կալվածքների կառավարումը: Անտառների մաքրումը և գյուղա-
տնտեսական տեխնիկայի զարգացումը: Դյուղացիական շար-
ժումները:

Պետական կառուցվածքը: Ընդհանուր յերդումը և վասա-
լիտետը, իմմունիտետի դերը: Կառավարման կազմակերպումը:
Մագնատների ժողովը: Կապիտուլյարներ: Կենտրոնական կառա-
վարումը: Գրաֆներ և մարկգրաֆներ: Թագավորական պառլի-
մենտները: Զինվորական կազմակերպումը: Դատարանի կազմակեր-
պումը: Հողեկորականության դերը կառավարման մեջ: Արքունա-
կան ճեմարանը: Ալկուին: Եյնգարդ: Այսպես կոչվող, «կարոլին-
գյան վերածնությունը»:

Կարոլինգների միապետության կազմալուծումը: Լյուդովի-
կոս Բարեպաշտը: Լյուդովիկոսի և նրա հաջորդների դարաշրջա-
նի խռովությունները: Սաքսոնական գյուղացիների ապստամ-
բությունը (Ստեփանի): 843 թվի Վերդենի պայմանագիրը և
Կարլոս Մեծի միապետության բաժանումը:

Ֆրանսիան վերջին կարոլինգների որով: Կռիվը նորմաննե-
րի դեմ: Ժառանգական պաշտոնների սահմանումը: Թագավորա-
կան իշխանության անկումը և Ֆրանսիայի տրոհումը: Կաթո-
լիկներ և ուղեբարոններ: Հուգո Կապետը և կապետինգների դի-

նաստիայի սկիզբը (987 թ.): Թագավորը և ֆեոդալները: Թագա-
վորական դոմենի կազմակերպումը: Խռովություններ Թագավո-
րական տիրապետության մեջ:

7. ԱՆԳՂԻԱՆ ՅԵՎ ՍԿԱՆԴԻՆԱՎԻԱՆ

Մինչնոմեյական Բրիտանիան և կելտերի հասարակա-
կան կարգը: Հոմեյական նվաճումը և Բրիտանիայի ումանիզա-
ցիայի հարցը: Անգլո-սաքսոնական նվաճումը և անգլո-սաքսո-
նական պետությունների կազմվելը: Անգլո-սաքսերի հասարա-
կական կարգը նվաճումից հետո և ֆեոդալական հարաբերու-
թյունների զարգացումը: Ազատ գյուղը: Հարյուրակ: Կոմսություն:
Ֆեոդալական պետությունը և նրա կազմակերպումը: Վիտենագե-
մոտ: Անգլիայի միավորումը և պայքարը զանազանների դեմ:
Ալֆրիտ Մեծը: Կանուտի պետությունը: Եղուարդ Սոստոմա-
նոզը:

Սկանդինավիայի նորմանները և վիկինգների արշավանք-
ները: Առևտուրը և կողոպուտը: Ֆեոդալական հարաբերություն-
ների սկիզբը: Նորմանների կողմից նոր պետությունների հիմ-
նումը և աշխարհագրական դյուսերը: Իսլանդիայի և Դրենլան-
դիայի գաղութացումը: «Մեծ ճանապարհը վարյագներից դեպի
հունները»: Նորմանդիայի, Սիցիլիայի և Հարավային Իտալիայի
գրավումը: Նորմանների կենցաղը և կրոնը:

8. ԿԱՅՍՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՊԱՊԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ IX—XI դ. դ.

Գերմանիան Կարլոս Մեծի միապետության կազմալուծու-
մից հետո: Գերմանիայի աղբյուրային կարգը 9—10-րդ դարերում:
Ֆեոդալականացման պրոցեսի զանդաղումը: Հերցոգների և յեկե-
դեցու տիրապետությունները: Սաքսոնական դինաստիան: Հայն-
րիխ 1-ին: Փորձ նվաճելու սլավոններին և կռիվ հունգարների
դեմ: Մանիպուլյացիա մարկաները: Թագավորական իշխանության
ուժեղացումը Ուտոն 1-ինի ժամանակ: Ուտոնյան արտոնու-
թյունները: Իտալական գործերին միջամտելը: Սրբազան հոմիյա-
կան կայսրության վերականգնումը (962 թ.): Կայսրների դեպի
Իտալիա կատարվող արշավանքների սկիզբը: Ֆրանկոնյան դինաս-
տիայի կայսրները, նրանց քաղաքականությունը Գերմանիայում
և Իտալիայում:

9. ՖԵՈՒԱԼԱԿԱՆ ՅԵՎՐՈՊԱՆ IX—XI ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Արևմտյան Յեվրոպայի հասարակական կարգը 9—11-րդ դարերում: Արտադրողական ուժերի զարգացման մակարդակը: Արտադրության ֆեոդալական յեղանակը և նրա հիմնական հաստատությունները: Խոշոր հողատիրությունը և անմիջական արտադրողների մասն արտադրությունը: Արտադրության նատուրալ բնույթը: Ֆեոդալական սեփականությունը և ֆեոդալական ռենտան: Սենյորիան և նրա կազմակերպումը: Ֆեոդալական կուրիան: Ֆեոդալական ամրոցը: Ֆեոդալական պատերազմները: Կալվածքը և համայնքները: Ծորտատիրական գյուղը և ճորտ գյուղացիությունը: Գյուղացիության դրությունը և գյուղացիական ապստամբությունները: Ֆեոդալական իերարխիան և ֆեոդալական պետությունը:

Ֆեոդալիզմի ծագման բուրժուական տեսությունները և նրանց քննադատությունը: Գերմանագետները և ռոմանագետներ: Մաուերի տեսությունը: Ֆյուեստիլ դե-Կուլանտի տեսությունը և Դոպլի տեսությունը: Ֆեոդալիզմի ըմբռնումը բուրժուական պատմագիտության կողմից: Դոպլի, Պետրուշևիչև և այլոց հայացքների քննադատությունը: Գերմանական ֆաշիզմի «տեսությունները»: Նրանց կեղծարար բնույթի մերկացումը:

10. ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՍԼԱՎՈՆՆԵՐԸ VI—XI ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Արևմտյան սլավոնների պատմության հին ժամանակաշրջանի աղբյուրները: Սլավոնների տնտեսությունը՝ յերկրագործություն, անասնապահություն, վորսորդություն, ձկնորսություն, առևտուր: Տոհմական կարգը: Գույքային շերտավորման աճումը: Մարկությունը: Տոհմական արիստոկրատիան: Պայքար ալաբների և ֆրանկների դեմ: Ցեղերի մորավյան միությունը և նրա պայքարը Գերմանիայի դեմ: Գերմանական և բյուզանդական ազդեցությունը Մորավիայում: Կյուրեղ և Մեթոդիոս: Քրիստոնեությունը բնդունելը: Մորավյան միության կազմալուծումը: Արևելյան Մորավիայի նվաճումը հունգարների կողմից:

11. ԲՅՈՒԶԱՆԴԻԱՆ V—XI ԴԱՐԵՐՈՒՄ ՅԵՎ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ՍԼԱՎՈՆՆԵՐԸ

Ֆեոդալիզմի զարգացման առանձնահատկություններն Արևելյան հռոմեական կայսրության մեջ: Առևտուրը և արդյունաբերությունը: Ֆեոդալացման զանգաղ տեմպը: Բյուզանդիան վորպես ռեակցիայի հենարանը:

Բյուզանդիան Հուստինիանոսի ժամանակ: Վանդալների, գոթերի, սլաւոնների և սլավոնների դեմ մղած պատերազմները: Հուստինիանոսի որինսդրությունը: Պայքար սենատորական հողատիրության դեմ: Բաղաքական պայքարը մայրաքաղաքում: Կրկեսի կուսակցությունները: «Նիկա» սպստամբությունը:

Բյուզանդիայի կրիզիսը Հուստինիանոսից հետո: Բյուզանդիայի թուլացումը Հերակլ կայսրի որով պարսիկների հետ ունեցած պատերազմում: Արաբները և նրանց նվաճումները: Կայսրների պայքարը յեկեղեցական հողատիրության աճման դեմ և պատկերամարտությունը վորպես այդ պայքարի գաղափարախոսական լուրտհայտությունը:

Լիվոն 3-րդ և նրա հաջորդների որինսդրությունը: Վանքապատկան հողերի բռնագրավումը և նրանց բաժանումը ծառայող մարդկանց ցմահ ոգտագործման իրավունքներով (харистикии): Զինվորական-վարչական բարենորոգումները: Թեմեր, բարբարոսների զինվորական բնակավայրեր, ստրատիոտներ:

Ռեակցիայի հաղթանակն ուղղափառության պաշտպանության նշանաբանի տակ և խոշոր հողատիրության ուժեղացումը: Թովմաս Սլավոնացու գյուղացիական ապստամբությունը Փոքր Ասիայում: Բյուզանդիան և սլավոնները: Բուլղարական թագավորությունը: Քրիստոնեությունից տարածումը սլավոնների մեջ:

Բյուզանդիան սկսած 9—11-րդ դարերից: Մակեդոնական զինաստիան: Առևտրի աճումը և կառավարական միջոցների ռեֆորմացումը: Հաջողությունները՝ բուլղարական թագավորության, ռուսների (Սվյատոսլավ) և արաբների դեմ մղված կովուս: Նիկիֆոր Փոկաս, Հովհան Զաչկիկ: Վասիլ 2-րդ Բուլղարասպետը: Պայքար խոշոր հողատիրության դեմ և զինվորական շինականների (ստրատիոտների) պաշտպանությունը: Բյուզանդական կայսրության պետական կազմը: Կոմենենների զինաստիան վորպես

խոշոր ֆեոդալների շահերի ներկայացուցիչը: Ֆեոդալական սո-
ցիալական արտադրության և պրոստիտուտների սխեմայի աճումը: Առևտրի
անկումը: Բյուզանդիայի կորուստները թուրքերի և նորմանների
հետ ունեցած կոնֆլիկտները:

12. ԱՐԱՅՆԵՐԸ VІ—XІ ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Նախամուսուլմանական Արաբիայի հասարակակարգը: Քոչվոր
և նստակյաց բնակչություն: Տոհմի քայքայումը և ստրկատիրու-
թյան զարգացումը: Արաբական առևտուրը: Քաղաքները և դասա-
կարգային պայքարը նրանց ներսում: Մուսուլմանական իսլամի ծա-
գումը: Ղուրան: Արաբների միավորումը և առաջին խալիֆների
նվաճումները: Ոմայյանների՝ Դամասկոսի խալիֆայթը և արաբ-
ների տիրապետության հետագա տարածումն արևելքում և արև-
մուտքում: Պետություն կազմակերպումը: Հարկեր և զինվորական
կարգը: Դասակարգային պայքարը և աղանդավորության առա-
ջացումը:

Աբասյանների՝ Բաղդադի խալիֆայթը: Տնտեսական զարգա-
ցումը, ֆեոդալիզմի ամրացումը: Գյուղացիության ճորտացումը:
Արդյունաբերությունը և առևտուրը: Հարուստ ալ Ռաշիդ և Ա.
Մամուն: Փաթմյանների՝ Ֆեդիպոսի խալիֆայթի առաջացումը:
Ինքնուրույն մարզերի առանձնացումը 10-րդ դարում: Թուրք-
սելջուկները: Ասասիների:

Կորգոլյան խալիֆայթը. նրա պատմության հիմնական փա-
սերը:

Արաբական կուլտուրան: Գիտությունները և տրվեստը:
Արաբների դերը յեվրոպական կուլտուրայի զարգացման մեջ:

II ՄԱՍ. ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՅԵՎՐՈՊԱՆ XІ—XV ԴԱՐԵՐՈՒՄ

1. ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՅԵՎՐՈՊԱՆ ՏԵՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱ- ՑՈՒՄԸ XІ ԴԱՐԻ ՎԵՐՋԻՆ ՅԵՎ ՔԱՂԱՔՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱՑՈՒՄԸ

Արհեստի անջատումը գյուղատնտեսությունից և քաղաք-
ների վերականգնումը և առևտրի կենտրոնների առաջացումը:
Քաղաքային շուկայի կազմվելը: Քաղաքների ծագման կարևորա-
գույն տեսությունները և նրանց քննադատությունը: Առևտրի
զարգացումը: Յեվրոպայի կապերն Արևելքի հետ և Միջերկրա-

կանի ծովային առևտուրը: Իտալական առևտրական քաղաքները:
Գաղութացումը: Փոփոխություններ գյուղացիության և ասպետու-
թյան վիճակի մեջ:

2. ԱՌԱՋԻՆ ԽԱՉԱԿԻՐ ԱՐՇԱՎԱՆՔԸ

Խաչակրաց արշավանքների ընդհանուր պատճառները:
Թուրք-սելջուկները Փոքր Ասիայում: Բյուզանդիան խաչակրաց
արշավանքների նախորդակին: Ուրբանոս 2-րդ պապը: Կլերիկոնի
ժողովը: Պետրոս Ամյենցիի և գյուղացիական աշխարհադուրը: Աս-
պետական զորքեր: Առաջին խաչակիր արշավանքի հիմնական
փաստերը: Յերուսաղեմի առևմտյան Յերուսաղեմի թագավորու-
թյունը և նրա կառուցվածքը: Յերուսաղեմյան ասպիզները:
Հոգեվոր-ասպետական կարգերը: Տեղական բնակչության դրու-
թյունը: Իտալական քաղաքների նվաճումներն Արևելքում:

3. ՀԵՏԱԳԱՆ ԽԱՉԱԿԻՐԱՑ ԱՐՇԱՎԱՆՔՆԵՐԸ

Խաչակիրների կորուստներն Արևելքում: Բերնարդոս Կլեր-
վայցի, Յերկորդ խաչակիր արշավանքը և նրա անհաջողու-
թյունը: Սալահդինի պետությունը: Յերուսաղեմի գրավումը
նրա կողմից:

Յերկորդ խաչակիր արշավանքը: Զորերի արշավանքը և
Վենետիկի դերը նրա մեջ: Խաչակիրները Բյուզանդիայում: Լա-
տինական կայսրության հիմնումը. Նիկեյան և Տրապիզոնյան
կայսրությունները: Լատինական կայսրության անկումը: Հետա-
գա խաչակրաց արշավանքների անհաջողությունները և նրանց
ընդհատման պատճառները: Խաչակրաց տիրապետությունների
վախճանն արևելքում:

Խաչակրաց արշավանքների հետևանքները: Առևտրական
կապերի ամրացումն Արևելքի հետ: Իտալական քաղաքների բարձ-
րացումը: Արևելյան կուլտուրայի ազդեցությունը: Պահանջների
աճումը: Արտադրության նոր ճյուղերը:

4. ՅԵՆՈՒԱԼԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ

Քաղաքների պայքարը ֆեոդալական սենյորների դեմ:
Ինքնուրույն և կախյալ քաղաքները: Քաղաքային արխտոկրա-
տիան: Քաղաքային ղեկավարություն: Ֆեոդալական քաղաքի
կենցաղը:

Համքարությունների առաջացումը: Համքարությունների ծագման տեսությունները: Համքարությունների կառուցվածքը և նրանց նպատակները: Վարպեաներ, քարգաններ և նրանց աշխատանքը: Համքարային կանոնադրություններ: Համքարային արհեստը և նրա տեխնիկան:

Արհեստը և շուկան: Քաղաքային տնտեսության Բյուրեղյան տեսությունը և նրա քննադատությունը: Առևտուրը և վաճառքը: Առևտրի զարգացումը 11—12—13-րդ դարերում: Ֆեոդալական առևտրի ամենագլխավոր ուղիները:

Միջերկրականի ծովային և հյուսիսային առևտուրը: Տոնավաճառները Շանպանում: Տեղական տոնավաճառները: Վաճառականությունը: Վաճառականական գիրգիաները: Վաշխատությունը: Հյուսիս-իտալական բանկիրները: Ֆեկեդեցին և վաշխատությունը:

Քաղաքների աճման ազդեցությունը գյուղի վրա: Գյուղատնտեսական արտադրանքների առևտրի զարգացումը: Ֆեոդալական ճնշման ուժեղացումը: Դրամական ռենտայի զարգացումը:

5. ԿԱՅՍՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՊԱՊԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ XI—XIII դ. դ.

Գերմանիայի սոցիալ-տնտեսական դրությունը 11-րդ դարի կեսին: Առևտրի և քաղաքների զարգացումը: Հոնոսայան քաղաքները և նրանց պայքարը յակսկոպոսների դեմ: Ճգրտատիրական հարաբերությունների զարգացման ավարտումը և ֆեոդալական ճնշման ուժեղացումը: Ֆեոդալական իերարխիայի ձևավորումը: Կենտրոնական իշխանության անկումը Հայնրիխ 3-րդից հետո: Ֆեոդալական ազնվականության ապստամբությունը Հայնրիխ 4-րդի դեմ: Սաքսոնական գյուղացիության ապստամբությունը 1074—1075 թվերին:

Պապական իշխանության աճումը: «Կեղծ Իսիդորյան դեկրետալիաները»: Կլյունյան շարժումը: պայքար սիմոնիականության և ինվեստիտուրայի դեմ: Գրիգոր 7-րդ և նրա ռեֆորմները: Պատարիա: Գերմանիայի ներքին պայքարի ռզտադործումը Գրիգոր 7-րդի կողմից: Վեճ ինվեստիտուրայի մասին Հայնրիխ 4-րդի և Հայնրիխ 5-րդի ժամանակ: Վորմսի կոնկորդատը (1122 թ):

Պոլսի սլավոնների վրա տեղի ունեցող ուժեղ կրոնի սկիզբը: Վեկեբրի բարձրացումը և նրանց պայքարը Շտաուֆեն-

ների դեմ: Ֆրիդրիխ Բարբարոսսոս և նրա պայքարը ֆեոդալական ազնվականության դեմ: Կայսերական ասպետությունը վորպես Շտաուֆենների իշխանության հենարան: Շտաուֆենների իտալական քաղաքականությունը: Հյուսիսային ~ իտալական քաղաքները 12—13-րդ դարերում: Պապական իշխանության ուժեղացումը: Բարբարոսսայի իտալական արշավանքը: Պայքար պապերի և լոմբարդական քաղաքների դեմ: Ռոնկալյան սեյմը: Միլանի տոմը: Ալեքսանդր 3-րդ պապը: Լոմբարդական միությունը: Լենյանոյի ճակատամարտը: Կվեկեբրը: Գրեյլինները:

Իննովկենտիս 3-րդ: Պապական կուրիան: Պապական գանձարանի յեկամումները: Բանադրանքը, ինտերդիկտ (արգելք): Պապական աստվածապետությունը: Պայքար աշխարհիկ իշխանության համար: Իտալիայում: Շտաուֆենների սիցիլիական թագավորությունը և նրա կռիվները: Ֆրիդրիխ 2-րդի քաղաքականությունը Գերմանիայում և նրա գիջուկներն իշխաններին: Պայքար պապականության դեմ և Շտաուֆենների կործանումը:

6. ԱՆԳԼԻԱՆ XI—XII ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Նորմանդական նվաճումը և նրա ազդեցությունը ֆեոդալիզմի զարգացման վրա Անգլիայում: Վիլհելմ Նվաճողը և թագավորական իշխանության ուժեղացումը: Ավատական սիստեմի յուրահատկությունն Անգլիայում: Ծորտատիրական հարաբերությունների տարածումը: Անկղ դատաստանի գիրքը: Թագավորը և յեկեդեցին: Թագավորական իշխանությունը և ֆեոդալները Վիլհելմ Նվաճողի հաջորդների որով: Ֆեոդալական պատերազմները:

Հենրիխ 2-րդ և Պլանտագենետների զինաստիան: Պլանտագենետների տիրապետությունները Ֆրանսիայում: Հենրիխ 2-րդի բաբենորդցույթները— դատական և զինվորական: Կենտրոնական և տեղական ղեկավարությունը: Հարաբերությունները յեկեդեցու հետ: Թոմաս Բեկետը:

Քաղաքների և առևտրի աճումը: Ծորտ գյուղացիության շահագործման ուժեղացումը: Ռիչարդ Առյուծասիրտը:

7. ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԵԾ ԽԱՐՏԻԱՆ ՅԵՎ ՊՍՐԱՄԵՆՏԻ ՍԿԻԶԲԸ

Իովհանն Անհողը և նրա անհաջողությունները Ֆրանսիայի հետ ունեցած պատերազմում: Ընդհարումը պապի հետ: Բարոնների, ասպետականության և քաղաքների յեղույթը թագավորի դեմ: Ազատությունների մեծ խարտիան: Հենրիխ 3-րդ: Բարոնական ոլիգարխիա հաստատելու փորձեր: Ասպետների և քաղաքացիների յեղույթը: Քաղաքացիական պատերազմը: Պարլամենտի առաջացումը: Եղուարդ 1-ին և համաձայնությունը թագավորի և ֆեոդալների միջև: Եղուարդ 1-ինի պատերազմները:

Պարլամենտի դասակարգային բնույթը և նրա քաղաքականությունը: Դասային միապետության սոցիալական ելույթյունը:

Եղուարդ 3-րդ: Անգլիական առևտրի զարգացումը: Բրդի արտադրությունը: Ֆլանդրիայի դերն անգլիական առևտրի մեջ: Հարյուրամյա պատերազմի սկիզբը և անգլիացիների հաջողությունները: Պարլամենտի ուժեղացումը և նրա կազմակերպությունը:

8. ՈՒՈՏ ՏԱՅԼՈՐԻ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹՅՈՒՆԸ.

ԼԱՆԿԱՍՏԵՐՆԵՐԸ ՅԵՎ ԻՈՐԿԵՐԸ

Բրդի արտահանության ավելացումը: Անգլիական արդյունաբերության աճումը: Գյուղատնտեսության ապրանքայնություն: Անգլիական մանուրը 12—14-րդ դարերում: Գյուղացիական պարտույթների կոմունալացիայի (դրամականի վերածելու) պրոցեսը և համայնական հողերի զբաղումը: Սև մահ: Եղուարդ 3-րդի և Ռիչարդ 2-րդի բանվորական ռեֆորմությունը:

Ֆեոդալական ռեակցիան: Հուգոնիստ գյուղացիների և քաղաքային չքավորության մեջ: Քաղաքացիների պոպուլիզիան: Վիկտիֆի քաղաքը, լոլարդները: Անգլիացիների անհաջողությունները Հարյուրամյա պատերազմում:

1381 թվի գյուղացիական ապստամբությունը: Ուոտ Տայլոր և Ջոն Բոլլ: Քաղաքային բնակչության մասնակցությունն ապստամբությանը: Ապստամբ գյուղացիների տակտիկան և ծրագիրը: Ապստամբության ճնշումը և նրա անհաջողության պատ-

ճառները: Անգլիական գյուղի հետագա զարգացումը: 1381 թվի ապստամբությունը պատմական զրականության մեջ: Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը և Ստալինը գյուղացիական պատերազմների մասին:

Հենրիխ 4-րդ և Լանկաստրների դինաստիան: Արշավանքների վերսկսումը Ֆրանսիայում և անգլիացիների հաջողությունները Հենրիխ 5-րդի ժամանակ:

Հենրիխ 6-րդ: Ֆեոդալական խռովությունները և նվաճումների կուրուստները: Ֆրանսիայում: Կեդի ապստամբությունը: Հարյուրամյա պատերազմի վախճանը: Կարմիր և Սպիտակ Վարդերի պատերազմը և թագավորական իշխանության ուժեղացումը:

Իորկերի դինաստիան: Ռիչարդ 3-րդ: Թյուզոյրների դինաստիայի սկիզբը:

9. ՖՐԱՆՍԻԱՆ XII—XIII ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Կարևորագույն ֆեոդալական պետությունները Ֆրանսիայի տերիտորիայի վրա: Թագավորական իշխանության թուլությունը և ֆեոդալների ինքնուրույնությունը: Թագավորների դաշինքը յեկեկեցու հետ: Գյուղացիության զրույթյունը: Քաղաքների աճումը և նրանց պայքարը ֆեոդալների դեմ: Կոմունալ շարժումը հյուսիսային Ֆրանսիայում և Ֆլանդրիայում: Քաղաքային խարտիաները: Թագավորական իշխանության ուժեղացումը: Լյուդովիկոս 6-րդ: Պայքար մանր ֆեոդալների դեմ թագավորի դոմինում:

Պատերազմներ խոշոր ֆեոդալների դեմ: Վանահայր Սուգերի ժամանակ: Լյուդովիկոս 7-րդ:

Ֆիլիպպ 2-րդ Ավուստը և նրա պայքարը Պլանտադենների դեմ: Նորմանդիայի, Լուարայի ավազանի հողերի զբաղումը: Թագավորական տիրապետությունների նոր վարչական կառուցվածքը: Խաչակիր արշավանք արևելոյանների վրա: Լյուդովիկոս 8-րդ և Լանգեդոկի միացումը: Լյուդովիկոս 9-րդ: Պայքար ֆեոդալների դեմ: Դատական բարենորոգումը: Պարլամենտ: Լեգիսլացիա:

10. ԳԼԽԱՎՈՐ ՇՏԱՏՆԵՐԸ. ԵՏՅԵՆ ՄԱՐՍԵԼԻ ԱՊՍՏԱՄԱՐՈՒ-
ԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԺԱԿԵՐԻԱՆ

Ֆիլիպպ 4-րդ: Շամպանի միացումը: Պայքար Ֆրանգրիայի համար: Ֆինանսական դժվարություններ: Ընդհարում յեկեղեցու հետ և հաղթանակ պապի դեմ: Տաճարականների դատավարությունը: Գլխավոր շտապների առաջացումը, նրանց կազմը և իրավասությունը: Ֆիլիպպ 4-րդի վերդինները և նրանց պայքարը ֆեոդալների դեմ: Գյուղացիական պարտույթների հետգնումը թագավորական կալվածքներում:

Վալուա դինաստիայի սկիզբը: Պարտություն Կրեպի և Պուաթյեյի մոտ: 1356 թվի գլխավոր շտապները: Մեծ մարտյան Որդոնանսը: Ետյեն Մարսելը և Փարիզի ապստամբությունը: Գյուղացիական ապստամբությունը (Ժակերիան): Դիլյոմ Կար Բազալյին և գյուղացիական շարժումները Կալը: Ժակերիայի և Փարիզյան ապստամբության ճընշումը:

11. ՅՐԱՆՍԻԱՆ XIV և XV ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Կարլոս 5-րդ և նրա բարենորոգումները: Նոտաբլների ժողովը: Հաջողություն Անգլիայի դեմ մղած պատերազմում: Թագավորության տրոհումը բաժնեկալվածքների: Բուրգունդիայի դաշինքն Անգլիայի հետ: Կաբոշի ապստամբությունը: Հյուսիսային Ֆրանսիայի գրավումը Անգլիայի կողմից: Կարլոս 7-րդ: Ժաննա դ'Արկ: Ֆրանսիայի հաջողությունը: Մշտական զորք և մշտական հարկեր: Գլխավոր շտապների նշանակության անկումը: Բանկիրները և վաճառականները ֆինանսական կառավարման մեջ:

Լյուդովիկոս 11-րդ: Արդյունաբերական և առևտրական քաղաքականություն: Թագավորական տիրապետությունների նոր ընդարձակումը: Պայքար բուրգունդական հերձոգ Կարլ Խեզախի դեմ: Բուրգունդիայի բաժանումը: Ֆրանսիայի քաղաքական միավորման ավարտումը:

12. ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ XIII—XV ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Պոլսյան սլավոնների հասարակական կարգը 11—15-րդ դարերում: Բողոքիչների իշխանների դաշինքը սաքսոնական ֆեոդալների հետ: Գոթական և Բողոքիչների մասսաների պայքարը

իշխանների և գերմանական ազդեցության դեմ: 1066 թ. ապրիլ տամբլությունը Կրուտոն և հեթանոսության վերականգնումը բողոքիչների մոտ: Հենրիխ Դոդեակալկովիչ: Սաքսոնական ֆեոդալների ուժեղացումը հարձակումը պոլսյան սլավոնների վրա 12-րդ դարում: Հենրիխ Առյուծը և Ալբրեխտ Արջը: Բողոքիչների լյուտիչների և մերձծովյանների հողերի գրավումը: Գերմանական գաղութացումը: Գերմանական ֆեոդալների եքսպանսիան դեպի Մերձբալտյան յերկրները: Սուսերակիրների միաբանությունը (որդենը): Տեվտոնական միաբանությունը: Գերմանական ասպետների ավազակային հարձակումները ռուսական սահմանների վրա: Գերմանացիների սոսկալի ջարդը Չուգսկոյե լճի մոտ Ալեքսանդր Նեվսկու կողմից: Մերձդանուբյան յերկրների գաղութացումը գերմանացիների կողմից: Ավստրիական մարկան: Գերմանական կոլոնիստները Հունգարիայում, Չեխիայում և Լեհաստանում:

Քաղաքների զարգացումը և դասակարգային պայքարը քաղաքներում: Քաղաքների միությունները: Հյուսիսային առևտուրը և Հանդյան միությունը: Պայքար Դանիայի դեմ: Հանդայի կառուցվածքը: Իշխանների պայքարը քաղաքների դեմ: Գյուղացիության դրությունը 13—14-րդ և 15-րդ դ. առաջին կեսին: Ճորտային կախման թուլացումը: Դրամական ռենտայի աճումը և գյուղացիության շերտավորումը:

Կայսերական իշխանության անկումը Շտաուֆեններից հետո: Միջթագավորությունը: Հոհենստյան միությունը: Ռուզուֆ Հաբսբուրգյու ընտրությունը: Կայսրության կառուցվածքը: Կուրֆյուրստների կոլեգիան: Ռայխստագ և նրա կազմը: Աշխարհիկ և հոգևոր իշխանները: Կայսերական ասպետները: Կայսերական քաղաքները: Հաբսբուրգների քաղաքականությունը Կայսրության մեջ և Ավստրիայում:

Շվեյցարական միության կազմակերպումը: Լյուքսեմբուրգյաները: Կարլոս 4-րդ և Վոսկե Բուլլան:

Կենտրոնական իշխանության վերջնական անկումը Ֆրիդրիխ 3-րդի ժամանակ: Հանդայի անկման սկիզբը:

13. ԻՏԱԼԻԱՆ ՅԵՎ ՊԱՊԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ XIII—XV ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Իտալիայի տնտեսական զարգացումը: Միջերկրական ծովի առևտրի աճման կապակցությամբ Իտալիայի տնտեսական զարգացումը: Հարավային Իտալիան և Միջերկրական ծովի մարզը:

Հռոմեայական հանրապետութիւնը: (Կոլա - դի - Ռիենցո): Հյուսիսի քաղաքային հանրապետութիւնները: Հարավային և հյուսիսային Լիւալիայի գյուղացիութիւնը: Դյուղացիական շարժումները (Դոլչինոյի ապստամբութիւնը):

Վենետիկը և Ջենովան: Նրանց առևտրական մրցակցութիւնը: Վենետիկի պետական կառուցվածքը: Տասի խորհուրդը: Վենետիկյան ղեկավանագիտութիւնը:

Ֆլորենցիան: Առևտուրը և բանկային գործը: Ֆլորենցիայի արդյունաբերական զարգացումը: Առևտրական և վաշխառուական կապիտալն արդյունաբերութիւն մեջ: Ավագ և կրտսեր համաքառութիւնները: Արտահամաքառային բանվորները: Քաղաքական կարգը և սոցիալական պայքարը: Չոմպի ապստամբութիւնը: Մեդիչիների բանկիրային տունը: Մեդիչիների բռնապետութիւնը: Սոցիալական պայքարը և միապետական հեղաշրջումը իտալական հանրապետութիւնների մեջ: Կոնդոտիւրները: Սֆորցան Միլանում: Մաքիավելլիի քաղաքական տեսութիւնը:

Պապականութեան անկումը: Պապերի «Բաբելոնյան» գերութիւնը: Ավինյոնում: Մեծ հերձվածքը: Յեկեղեցական բարենորոգումների փորձը: Կոստանցի և Բագելի ժողովները: Ֆլորենտյան ունիան: Կաթոլիկական յեկեղեցու անկումը:

14. ԻՍՊԱՆԻԱՆ ՅԵՎ ՊՈՐՏՈՒԳԱԼԻԱՆ

Կորդովյան խալիֆայիտը և «ռեկոնկիստան»: Ռեկոնկիստան և հոգևորականութիւնը: Հոգևոր ասպետական կարգերը: Պիրենեյան թերակղզու պետութիւնները և նրանց զարգացման արանձնահատկութիւնը: Արագոնը: Արագոնյան ազնվականութեան ազատութիւնները և գյուղացիութեան ծանր կացութիւնը: Կատալոնիայի քաղաքները: Արագոնի ծովային հզորութիւնը: Լեոն և Կաստիլիան: Կաստիլիայի քաղաքները և քաղաքային միութիւնները (հերմանգալներ): Ազատ գյուղացիական համայնքները: Դյուղատնտեսութիւնը: Վոշխարաբուծութիւնը:

Պորտուգալիան: Պորտուգալիայի քաղաքները և ծովային առևտրի զարգացումը: Թագավորական իշխանութիւնը Պիրենեյան թերակղզու պետութիւններում և կորտեսները: Թագավորական իշխանութեան ուժեղացումը: Իսպանիայի միավորումը Ֆերդինանդի և Իզաբելլայի ժամանակ: Ինկվիզիցիան: Դյուղացիական

ապստամբութիւնները: Գրենադայի նվաճումը և արաբների յենթարկվելը վերջնականորեն:

15. ՍԿԱՆԴԻՆԱՎՅԱՆ ՅԵՐԿԻՐՆԵՐԸ X—XV Դ.

Տոհմական կարգի քայքայումը Սկանդինավյան յերկրներում: Թագավորական իշխանութեան բարձրացման սկիզբը: Բրենմենի արքայի սկիզբնական միսիոնարական գործունեութիւնը Սկանդինավիայում: Դանիայի մկրտութիւնը (936 թ.): Շվեդիայի մկրտութիւնը (1008 թ.): Գրիստոնեյութեան տարածումը Նորվեգիայում: Խոշոր յեկեղեցական և աշխարհիկ հողատիրութեան աճումը: Դյուղացիութեան ճորտացման փորձ: Ֆեոդալների կողմից: Դյուղացիական ապստամբութիւնները Նորվեգիայում (ընդ կերեյներնեը): Նրանց ազդեցութիւնը տվյալ յերկրների քաղաքական կարգի և գյուղացիութեան դրութեան վրա: Վալդեմար 4-րդ Դանիացին, հաղթանակ բարձր ազնվականութեան դեմ: Պայքարը Հանզայի դեմ: Կալմերյան ունիա: Շվեդիայի և Նորվեգիայի հպատակվելը դանիական ֆեոդալներին: Շվեդիայի մղած պայքարը Դանիայից անկախ լինելու համար Խրիստիան 1-ինի և 2-րդի ժամանակ: «Ստոկհոլմյան արյան բաղանիքը» և դանիացիների վտարումը Շվեդիայից:

16. ՉԵԽԻԱՆ XI—XV ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Ներքին պայքարը Չեխիայում 11—12-րդ դարերում: Այդ պայքարի ոգտադործումը գերմանական ֆեոդալների կողմից: Վրատիսլավ 2-րդ և Թագավորական տիտղոսի ընդունումը: Ֆեոդալական հարաբերութիւնների զարգացումը 11—12-րդ դարերում: Խոշոր հողատիրութեան աճումը և ազատ գյուղացիութեան յենթարկվելը ֆեոդալներին: Ուղղափառութեան վտարումը կաթոլիկութեան կողմից: Հոգևորականութիւնը վորպես գերմանական ազդեցութեան տարածիչ: Չեխական Թագավորը վորպես կայսրութեան վասսալ: Ֆեոդալիզմի ձևավորումը Չեխիայում և գերմանական ազդեցութեան դերն այդ պրոցեսում: Պշեմբուլ 1-ին և Վացլավ 1-ին: Գերմանական գաղութացումը և նրա ազդեցութիւնը չեխական գյուղացիութեան դրութեան վրա: Դասակարգային հակասութիւնների աճումը քաղաքում և գյուղում:

Հերետիկոսութեան զարգացումը և ինկվիզիցիայի հիմնումը Չեխիայում: Պշեմբոլ 2-րդ: Նրա ներքին և արտաքին քաղաքականութիւնը: Լյուքսեմբուրգների հաստատումը Չեխիայում: Կարլոս 4-րդ. նրա ներքին քաղաքականութիւնը: Պրագայի համալսարանի հիմնումը:

17. ՀՈՒՍՅԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐԸ

Սոցիալական հակասութիւնները Չեխիայում 15-րդ դարի սկզբին: Ոպոչիցիան կաթոլիկ յեկեղեցու և գերմանական բռնացման զեմ: Բարենորոգչական գաղափարների զարգացումը: Յան Հուսը: Կոնստանցի ժողովը և Հուսի մահապատիժը: Չեխական ազնվականութեան խնդրագիրը: Սկիհականների և տարրականների կուսակցութիւնների ձևավորումը: Նրանց կազմը և ծրագրերը: Գյուզացիական ապստամբութեան սկիզբը: Ապստամբութիւնը պրագայում 1419 թվին: Առաջին «խաչակիր արշավանքը» Հուսյանների վրա: Յան ժիշկան և «խաչակիր» զորքի պարտութիւնը: Հեղափոխական վերելքի աճումը: Ազաժականները: Չափավոր բարենորոգման կողմնակիցների համախմբումը մասսաների հեղափոխական շարժման զեմ: Մարտին Գուսկիրի և Պրեկոպիտո Միաչանու մահապատիժը: Հաշիհնորդար ազաժականների հետ: Յերկրորդ «խաչակիր» արշավանքը: Հուսյանների հաղթանակը: Պրագայի միակցութենքը: (Компактаты): Տարրականների ապստամբութիւնը և նրանց պարտութիւնը: Սիգիզմունդի թագավորելը: Գյուզացիութեան պարտութեան պատճառները և այդ պարտութեան ազդեցութիւնը գյուզացիութեան վիճակի վրա: Չեխիայի միակցումը Հաբսբուրգների տիրապետութիւններին:

18. ԼԵՀԱՍՏԱՆԸ X—XV ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Տոհմական կարգի քայքայումը Լեհաստանում և Պյաստերի իշխանական տիրապետութեան կազմվելը: Լեհաստանը Բոլեսլավ Արիասիրտի ժամանակ (992—1025): Խոշոր հողատիրութեան աճումը: Բռնութեան ուժով քրիստոնյա զարնելը մասսաներին: Ազատ գյուղացիութեան ստորադասման սկիզբը: 1037 թվի ապստամբութիւնը: Բոլեսլավ Մաքերան: Հարձակումը պոմորյան սլավոնների վրա: Կենտրոնական իշխանութեան

անկումը Բոլեսլավ 3-րդից հետո: «Մոմնովլադստվո»: Թաթարական արշավանքները: Գերմանական գաղութացումը: Կադիմիր 3-րդ: Թագավորական իշխանութեան ուժեղացումը շնորհիվ շլյախտայի վրա հենվելու: Ունիան Լիտվայի հետ: Պայքար գերմանացիների զեմ: Գրյունվալդի ճակատամարտը և Տորնի հաշտութիւնը: Լեհաստանը Կադիմիր 4-րդի ժամանակ: Նեշադյան ստատուտը և շլյախտայի գերակշռման սկիզբը: Քաղաքացիների և գյուղացիների նյութական և իրավական զրոյթիւնը:

19. ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՆ ՅԵՎ ԲԱԼԿԱՆՅԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հունգարական թագավորութեան կազմակերպումը: Ստեփան 1-ին: Բրիտոնիյութեան տարածման սկիզբը յերկրում և ֆեոդալական հարաբերութիւնների զարգացումը: Ժողովրդական մասսաների ապստամբութիւնը Պետրոս թագավորի և գերմանական ազդեցութեան զեմ (1041—1044): Ֆեոդալական հարաբերութիւնների զարգացումը Անդրեյ 1-ին Արպադի և նրա հաջորդների որով: Ֆեոդալական ազնվականութեան ուժեղացումը: Անդրեյ 2-րդի «Վոսկե բուլլան» (1222): Թաթարական արշավանքները և գերմանական գաղութացումը: Հունգարյան Անժույան զինաստիւյի որով: Պայքար թուրքերի զեմ: Մատվիյ Կորվին: Արևելյան Հունգարիայի գրավումը թուրքերի կողմից և արևմտյանի գրավումը Հաբսբուրգների կողմից: Բուլղարիայի և Սերբիայի ազատագրումը Բյուզանդիայի իշխանութեան լծից: Բուլղարական թագավորութիւնը: Բուլղարների հաջող պայքարը Լատինական կայսրութեան զեմ: Բուլղարիան Արսեն 2-րդի որով (1218—1241): Սերբիան Ստեփան Դուչանի որով: Ստեփան Դուչանի որենսդիրքը («ЗАКОНИК») (1349): Թուրքերի ներձանումները Բալկաններում: Կոստանդնուպոլսի առումը թուրքերի կողմից:

20. ՄԻՋՆԱԴԱՐՅԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՆ ՅԵՎ ԲՈՒՐԺՈՒԱԿԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԱՆՈՍՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄՆԱՎՈՐՈՒՄԸ

Յեկեղեցին և կուլտուրան միջին դարերում: Յեկեղեցական հաստատութիւնները: Ասկետիզմ: Յեկեղեցին և զարոյցը: Համալսարանները: Միջնադարյան փիլիսոփայութիւնը: Միջնադարյան

Նոմինալիստներ և ռեալիստներ: Միաստիկա, Աբելյար և Բերնարդ
Կլերվայցի: Թոմաս Աքվինացի: Ռոմեր Բեկոն:

Հերձվածներ, միջնադարյան հերձվածների սոցիալական
հիմքը: Կատարներ: Վաղենյաններ: Ալբիգոյանները: Ենգելսը միջ-
նադարյան ազանդների տիպերի մասին: Պայքար հերետիկոսու-
թյան դեմ: Մուրացիկ կարգերը Ինկվիզիցիան: Վնուկների դա-
տավարությունները: Կոմունիստական ազանդներ:

Միջնադարյան արվեստը և գրականությունը: Արվեստը յե-
կեզեցու սպասարկու: Դոթիկան: Կերպարվեստ և նկարչություն:
Ֆեկեզեցական գրականություն: Միասերիաներ: Ասպետական
գրականություն: Եպոս: Ֆերդ Ռոլանդի մասին: Նիբելունգներ:
Քնարերգություն: Տրուբադուրներ և միննեզինգերներ: Դանտեյի
«Աստվածային կատակերգությունը»:

Նոր բուրժուական կուլտուրան: Բուրժուական բանաստեղծու-
թյունը: Տղազրուցյունը վորպես նոր բուրժուական կուլտուրայի
հզոր միջոց: Այդ կուլտուրայի վաղ զարգացումն Իտալիայում:
Իտալական հումանիզմը: Նրա սոցիալական արժանները և առա-
ջին ներկայացուցիչները՝ Պետրարկա, Բոկաչչիո: Հումանիզմի տա-
րածումն Արևմտյան Ֆելքոպայի այլ յերկրներում: Նոր լուսա-
վորությունը:

III ՄԱՍ. ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՅԵՎՐՈՊԱՆ XVI ԴԱՐՈՒՄ ՅԵՎ XVIII Դ. ՍԿԶԲՈՒՄ

1. ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ԾԱԳՈՒՄԸ ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՅԵՎՐՈՊԱՅՈՒՄ ՅԵՎ ՄԵԾ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՅՏՆԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐԸ

Մարքսիզմի ուսմունքն արտադրության կապիտալիստական
յեղանակի առաջացման մասին: Կապիտալիստական արտադրու-
թյան մասնաճակատաբան յեղանակի բնորոշ դեմքը: Այսպես
կոչված կապիտալի նախասկզբնական կուտակման պրոցեսի
հյուսթյունը: Արտադրողի՝ արտադրության միջոցներից բռնու-
թյամբ անջատվելու պրոցեսը: Դյուրացիության հողազրկումը,
ցանկապատումը, ասեփականազրկվածների դեմ ուղղված արյունա-
լի ռեհնադրությունը: Արտադրության կապիտալիստական ձևերի
տարածումը, պարզ կոոպերացիա և մասնաճակատաբան: Կապի-
տալիզմի թափանցումը գյուղատնտեսության մեջ:

Ֆելքոպական առևտուրն Արևելքի հետ 15-րդ դարում և
նրա զարգացման խոչընդոտները: Թուրքական նվաճումները և
Միջերկրական ծովի ավազանը: Դեպի Հնդկաստան տանող ծո-
վային ուղիղ ճանապարհի վորոնումները: Ֆելքոպացիների աշ-
խարհապարհային պատերազմները 15-րդ դարի վերջում: Պոր-
տուգալացիների հայտնագործումները: Դիագ: Կոլումբոսը և Ամե-
րիկայի գյուտը: Վասկո դե Դամայի ճանապարհորդությունը:
Պորտուգալացիների պայքարն արաբների դեմ և արաբների միջ-
նորդության վախճանը արևելյան առևտրում: Այրուկերի և պոր-
տուգալացիների գաղութային գրավումները Հնդկաստանում:
Մագելլանի ճանապարհորդությունը: Կոնկիստադորները: Կոր-
տես: Պիսարրո: Մեկսիկայի, Պերույի նվաճումը: Տեղական բնակ-
չության շահագործման ձևերը յելքոպացիների գաղութներում:
Նեպոլ ստրուկների ներածումը ամերիկյան գաղութները: Մեծ
հայտնագործումների տնտեսական հետևանքները: Առևտրական
ճանապարհների փոփոխությունը: Նոր առևտրական կենտրոններ:
Անտվերպենի բուսան: Իտալական և հարավգերմանական կա-
պիտալը: Ֆուգենները: Վելդերները: «Դաների հեղափոխությունը»
և նրա սոցիալական հետևանքները: Գաղութային կոոպուտի
դերը կապիտալի նախասկզբնական կուտակման պրոցեսում:

2. ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ՌԵՖՈՐՄԱՅԻՆՅԻ ՆԱԽՈՐՅԱԿԻՆ

Դերմանիայի առանձին մարզերի տնտեսական զարգացման
անհամաչափությունը: Տնտեսական և քաղաքական մասնատ-
վածությունը: Իշխանները: Ազնվականությունը: Քաղաքները:
Պատրիցիատ: Բյուրգերությունը: Քաղաքների պլեբեյանական տար-
րերը: Դյուրացիությունը: Նրա նյութական և իրավական դրու-
թյան վատթարացումը: Դյուրացիական ապստամբությունները
15-րդ դարի վերջին և 16-րդ դարի սկզբին: Նրանց կապը քա-
ղաքային չքավորության շարժման հետ: Կայսերական իշխանու-
թյան վիճակը Դերմանիայում: Կարլոս 5-րդի կայսրությունը:
Կաթոլիկ յեկեզեցին Դերմանիայում և պապականությունը: Ոպո-
զիցիա կաթոլիկության դեմ: Հումանիստական շարժումը Դերմա-
նիայում: Երազմ Ռոտտերդամցին: «Տխմարության գովասանքը»:
Ռեյխլին: «Աստվարամիտ մարդկանց նամակները»: Ուլրիխ Փոն
Հուտտեն:

3. ԻՆՖՈՐՄԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅՈՒՄ

Մարտին Լյութերը և նրա յեղևյթը ինքուզենցիաների դեմ: Լյութերի ուսմունքը և նրա սոցիալական ելույթունը: Իշխանների, ապետություն, բյուրգերություն և ժողովրդական մասնաճաների վերաբերմունքը դեպի Լյութերի յեղևյթը: Միասնական ճակատը կաթոլիկության դեմ և նրա կազմալուծումը Վորմսյան սեյմից հետո: Դասակարգերի բաշխումը յերեք բանակաների: Պլեբեյական-գյուղացիական ուղղիցիայի բանուկը: Անաբապտիստներ: Թոմաս Մյունցերի քարոզը: Ապետական ապստամբությունը և նրա ջախջախումը: Գյուղացիական պատերազմի սկիզբը: Նրա յերեք հիմնական շրջանները: 12 թեղիաները: Հեյլբերդոյան ծրագիրը: Ապստամբություն Մյունխենում: Թոմաս Մյունցերը վորպես պլեբեյական ուղղիցիայի առաջնորդ: Գյուղացիությունից պարտություն պատճառները: Կալվինյան շարժումը: Լյութերի դաշինքը ֆեոդալների հետ:

Մարքսի և Ենգելսի պայքարը Լատուլի դեմ գյուղացիական պատերազմի գնահատման հարցի շուրջը: Մենշևիկի և տրոյկիզմի տեսությունների հակահեղափոխականությունը գյուղացիական պատերազմների պատմական նշանակության գնահատման հարցում: Ենգելսը և Լենինը 1525 թ. գյուղացիական պատերազմի վորպես մեծ բուրժուական հեղափոխության մասին: Ստալինը ճորտերի հեղափոխության պատմական նշանակության մասին:

Լյութերականության եվոլյուցիան գյուղացիների պարտությունից հետո: Առկա բարդյան դավանանքը: Շմալկալդենյան միությունից կազմակերպումը: Շմալկալդենյան պատերազմը: Կարլոս 5-րդի հրաժարականը: Իշխանական ռեֆորմացիայի հանրազումարը: Քաղաքային պլեբեյության շարժումը: Մյունստերյան կոմունան: Նրա սոցիալ-տնտեսական քաղաքականությունը: Քաղաքական կառուցվածքը և դասակարգային պայքարը Մյունստերում: Մյունստերյան «անաբապտիստների» շարժման կառուցված գնահատականի քննադատությունը:

4. ԻՆՖՈՐՄԱՑԻՈՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՅԵՎՐՈՊԱՅԻ ԱՅՈՒ ՅԵՐԿՐԵՐՈՒՄ ՅԵՎ ՀԱԿԱՌԵՖՈՐՄԱՑԻԱ

Շվեյցարիայի սոցիալական կարգը 16-րդ դարում: Ցվինգլի ռեֆորմացիան և նրա դասակարգային բաղան: Պայքար Կանտոնների միջև: Կալվինը և նրա դոգման: Ենգելսը կալվինիզմի վորպես «այն պահու բուրժուազիայի ամենախիղախ մասին» գաղափարախոսության մասին: Ժնևյան ռեֆորմացիան: Կալվինիզմի համայնվորդական նշանակությունը:

Ռեֆորմացիոն շարժումներն անգլիայում, Շոտլանդիայում, Հոլանդիայում, Լեհաստանում և Սկանդինավյան յերկրներում: Շվեդիան Դուստավ Վադայի և նրա վորդինների որով: Կարլ 11-րդ և նվաճում Մերձբալտյան յերկրներում: Կաթոլիկական ռեակցիան: Նրա դասակարգային արժանիքները: Տրիդենտի ժողովը: Ինկվիզիցիան: Իգնատիոս Լոյոլան և յեզվիանների որդենի հիմնումը: հակառեֆորմացիայի հաջորդությունները 16-րդ դարի վերջում և 17-րդ դարի սկզբին:

5. ԻՍՊԱՆԻԱՆ XVI ԴԱՐՈՒՄ

Դադությունից գրավումների ազդեցությունը մետրոպոլիայի տնտեսական զարգացման վրա:

Արդյունաբերության և գյուղատնտեսության դրությունը: Իսպանիան Կարլոս 5-րդի բացարձակ միապետության սիստեմում: Ուղղիցիա արստյուռիզմի դեմ: Կոմուներոսների ապստամբությունը: Արստյուռիզմի հաղթանակը: Իսպանիայի տնտեսական անկման սկիզբը: Արդյունաբերության սեղմվելը: Գյուղերի դատարկումը: Պետական ֆինանսների խանգարումը: Փրիլիպ 2-րդի միապետությունը: Պորտուգալիայի միացումը (1580 թ.) Իսպանիայի տնտեսական և կուլտուրական անկումը:

6. ԲՈՒՐՋՈՒԱԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆԻԴԵՐԼԱՆԴՆԵՐՈՒՄ

Նիդերլանդների տնտեսական զարգացումը 15-րդ դ. վերջում և 16-րդ դարում: Առանձին մարզերի (հյուսիս, հարավ-արևմուտք և հարավ-արևելք) տնտեսական զարգացման առանձնահատկությունները: Բրյուզելի անկումը և Անտվերպենի բարձրացումը: Կապիտալիստական մանուֆակտուրան նիդերլանդական տեկոստիլ արդյունաբերության մեջ: Քաղաքային արհեստը: Տի-

գերլանդների ագրարային կարգը 16-րդ դարում: Կալվինիզմի և անաբապտիզմի տարածումը: Ֆիլիպ 2-րդ և Նիդերլանդները: Ֆեոդալական ~ արիստոկրատական ուղղիցիան: Գեղերի շարժումը: Պատկերամարտություն: Ազնվականությունից գաղափարական դերը: Հերցոգ Ալբրախտի պատժիչ արշավանքը: 1572 թվի ապստամբությունը Հոլլանդիայում և Զելանդիայում: Դասակարգային ուժերի հարաբերակցումը հեղափոխական բանակի ներսում: «Գենտի խաղաղացումը»: Դասակարգային պայքար հարստության գաղափարում և նրանց աստիճանական վերադարձը Իսպանիայի իշխանությունում: Ուտրեխտի ունիոն և բուրժուական հանրապետությունից կազմվելը: Հեղափոխական-գեմեյրատական շարժում քաղաքներում: Փոփոխություններ Նիդերլանդների ագրարային կարգում: հեղափոխությունից հետևանքով: Հյուսիսի տնտեսական վերելքը և հարավի անկումը:

7. ՀՈԼԱՆԴԻԱՆ XVII ԴԱՐՈՒՄ

Մարքսը 17-րդ դարի Հոլանդիայի մասին: Արդյունաբերությունից կապիտալիստական ձևերի դարգացումը: Մահուդի և մետաքսի մանուֆակտուրան, նավաշինարարություն, ձկնորսություն: Առևտրական և վաճառական կապիտալի աճումը: Գաղութային հափշտակություններ: Արևելյան հնդկական ընկերությունը և առևտրականներ Հնդկաստանում: Հնդկաստանի գիշատիչ շահագործումը: Արևմտահնդկական ընկերությունը և նրա ծովահեն գործունեությունը Ատլանտյան օվկիանոսում: Ամստերդամի առևտրական դերը: Բորսային սպեկուլյացիաները:

Բանվոր դասակարգի և գյուղացիությունից դրությունը: Խոշոր բուրժուազիայի տիրապետությունը: Դասակարգային պայքարը Հոլանդիայում 17-րդ դարում: Հոլանդիայի տնտեսական հզորությունից անկումը:

8. ԱՆԳԼԻԱՆ ԹՅՈՒԴՈՐՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

Անգլիայի տնտեսական Զարգացումը XVI դարում: Առևտրական կապիտալը մահուդի արդյունաբերությունից մեջ: Կապիտալիստական մանուֆակտուրան: Ագրարային հեղաշրջումը: Ցանկապատումը: Գյուղի շերտավորումը: Գյուղացիությունից հողազրկումը: Նոր ազնվականություն: Թյուզորների տուն

տնտեսական քաղաքականությունը: «Անփականազրկվածների դեմ ուղղված արյունալի որենսդրությունը»: Մերկանտիլիզմ: Գաղութային հափշտակությունների սկիզբը: Արևելահնդկական ընկերությունից հիմնադրումը: Թագավորական իշխանությունը և պարլամենտը Թյուզորների ժամանակ: Հենրիխ 8-րդ: Ռեֆորմացիան և սեկուլյարիզացիան: Գյուղացիական շարժումներ հյուսիսում և հարավում ռեֆորմացիայի կապակցությունում: Կետի ապստամբությունը Նորֆոլկում: Կաթոլիկական առակցիան Մարիա Արյունալիի որով և ռեֆորմացիայի վերջնական հաղթանակը Յեդիսարբի որով: Թյուզորների արտաքին քաղաքականությունը: Պայքար Իսպանիայի դեմ: Աբսոլյուտիզմի ռեժիմի ձգնաժամը 16-րդ դարի վերջին և նրա պատճառները: Պարլամենտական ուղղիցիան: Պուրիտանականություն, նրա սոցիալական ելույթը և տարածումը Յեդիսարբի որով: Յեդիսարբի դարաշրջանի Անգլիայի կուլտուրան:

9. ԱՆԳԼԻԱՆ ԲՈՒՐժՈՒԱԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽՈՐՅԱԿԻՆ

Անգլիայի տնտեսական դարգացումը 17-րդ դարի առաջին կեսում: Ստյուարտների արսույությունը: Ստյուարտների տնտեսական և ֆինանսական քաղաքականությունը: Մենաշնորհների չարարկումը: Հարկային քաղաքականությունը: Հակոբ 1-ինի և Կարլոս 1-ինի արտաքին քաղաքականությունը: Պարլամենտի և թագի միջև ընդհարման աճումը: Պարլամենտական ուղղիցիա թագավորական արսույությունից դեմ: Խնդրազիր իրավունքների մասին: Տարբեր հոսանքներ պուրիտանականությունից ներսում և նրանց սոցիալական արժանները: Կարլոս 1-ինի անպարլամենտ դեկլարությունը: Մտրաֆֆորդ և Լոուդ: Ժողովրդական մասսաների դրությունը 17-րդ դարի առաջին տասնամյակում: Գյուղացիական շարժումներ: 30-ական թվականների վերջի տնտեսական ձգնաժամը: Ապստամբությունը Շոտլանդիայում:

Կարճատեղ և յերկարատեղ պարլամենտների հրավիրումը: Յերկարատեղ պարլամենտի կազմը և նրա միջոցառումները: Մտրաֆֆորդի դատավարությունը և մահապատիժը: Աբսոլյուտիզմի դեմ ուղղված միասնական ճակատի ձեռքբերվածքը յեդիսարբի

կոպտականութեան փոխնայական հարցում: «Մեծ ռեմոնտարացիան»: «Կալաբրեններ» և «Կլորադուխները»:

10. ԲԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԱՆԳԼԻԱՅՈՒՄ
(1642—1649)

Շարժում գյուղացիութեան և քաղաքային սատրին խաղերի մեջ: Ապստամբութեանն Իրլանդիայում: Բաղաքացիական կռիւ սկիզբը: Դասակարգային ուժերի հարաբերակցումը: Պարլամենտական բանակի անհաջողութեանները և սրանց պատճառները: Ինդիպենդենտների ուղղիցիան յերեցական (պրեսբյտերիան) դեկալաթիւթեան դեմ: Կրոմվելի ռազմական բարենորոգումը (նոր տեսակի բանակ): Թագավորականների ջարդը: Տնտեսական ճգնաժամը քաղաքացիական կռիւների տարիներին: Մահուղագործութեան անկումը: Ժողովրդական մասսաների աղքատացումը: Յերկարատե պարլամենտի տնտեսական քաղաքականութեանը: Ասպետական իրաւաւթեան (держание) վերացումը: Կալաբրական և յեպիսկոպոսական հողերի բռնազրավումները և վաճառքը: Ընդհարում բանակի և պարլամենտի միջև: Դասակարգային պայքար բանակում: Լիբեր և լեվելլերներ: Զինվորական խորհուրդները և բանակի խորհուրդները: Լոնդոնի ոկուպացիան: «Առաջադէմների հիմքերը» և «Ժողովրդական համաձայնութեանը»: Կոնֆերենցիան Պուտնեյում: Լեվելլերական ապստամբութեան փորձը:

Յերկրորդ քաղաքացիական պատերազմը: Լոնդոնի յերկրորդ ոկուպացիան: «Պրայդան գտումը»: Կարլոս 1-ինի մահապատիժը և հանրապետութեան հաստատումը:

11. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ՊՐՈՏԵՍՏԱՆՏ (1649—1659 թ. թ.)

Զոն Լիբերն և լեվելլերների յեւույթն ինդիպենդատական հանրապետութեան դեմ: Հաշվհարդար լեվելլերների հետ և ապրտամբութեան ճնշումը բանակում: Դիգգերները: Ընկեր Ստալինը մեծ անգլիական հեղափոխութեան ժամանակաշրջանի «Կոմունիստների» մասին: Ապստամբութեանների ճնշումն Իրլանդիայում, Շոտլանդիայում և տմերիկյան գաղութներում: Հողային բռնազրավումներն Իրլանդիայում: «Կալաբրենների ակաթը» և պատերազմը Հոլանդիայի հետ: Նոր հեղափոխական վերելքի վերա-

ճումը: «Հինգերորդ միապետութեան մարդիկ»: «Պոչուկի» ցըրումը: Փոքր պարլամենտը և նոր միջոցառումները: Փոքր պարլամենտի ցրումը: Կառավարման դործիքը և զինվորական զիկտատուրային անցնելը: Կրոմվելի զիկտատուրայի դասակարգային բազան: Կրոմվելի արտաքին քաղաքականութեանը: Պատերազմ Իսպանիայի հետ: Պրոտեստոնտի ներքին քաղաքականութեանը: 1655 թվի ակաթը: Ագրարային Պրոտեստիցիոնիզմ: Արդյունաբերական և առևտրական քաղաքականութեանը: Արևելահնդկական ընկերութեան արտոնութեանների հաստատումը: Կրոմվելի պարլամենտը: Դեննալ մայորների սեփներ: Ուղղիցիայի ակաթութեանը: Կրոմվելի մահը: Ստյուարտների վերակառուցման նախադրյալները:

12. ՌԵՍՏԱՎՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ 1688 ԹՎԻ ՀԵՂԱՇՐՋՈՒՄԸ

Հակահեղափոխական սեռը և սեակցիան ստյուարտների վերահաստատումից հետո: Անգլիայի տնտեսական զարգացումը ռեստավրացիայի տարիներին: Ստյուարտների տնտեսական քաղաքականութեանը: Մերկանտիլիզմ, ագրարային հովանավորում: Կաթոլիկութեան և արսոլյուաիզմի վերականգման փորձ: Ուղղիցիա արսոլյուաիզմի դեմ: «Տոբի» և «Վիգերի» կուսակցութեանների առաջացում: Նալարկութեան ակաթը: Կարլոս 2-րդի արտաքին քաղաքականութեանը: Ռեսակցիայի հետագա ուժեղացումը Հակոբ 2-րդի որով: 1688 թվի հեղաշրջումը: Որինադիժ իրավունքների մասին: Ռեստավրացիայի քաղաքական տեսութեանները: Հորս, Լոք:

Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը, և Ստալինն անգլիական հեղափոխութեան պատմական նշանակութեան մասին: Հեղափոխութեան ազդեցութեանն անգլիական գյուղացիութեան հետագա բախտի վրա:

Անգլիան 1688 թվից հետո: Արդյունաբերութեան կապիտալիստական ձևերի զարգացումը: Առևտրական ընկերութեաններ: Պետական բանկի հիմնումը: Պետական հողերի հափշտակումների ժամանակաշրջան: Անգլիայի տնտեսական զարգացումը Վիլհելմ 3-րդի և Աննայի ժամանակ: Ակտ դահաժառանգութեան մասին: Հաննովերյան դինաստիան: Միսիստոնների պատասխանաւորութեանը պարլամենտի առաջ: Ընտրական սիստեմը: Վերտաց վայրերը: Կաշաւքներ: Իրամական և հողային արխայիլքութեանը: Իրաւաւթութեանը: Տորիների և վիգերի պայքարը:

Յակոբբեաններ: Անգլիացիներն տնտեսավարումը Իրլանդիայում և նրա տնտեսական անկումը 17-րդ դարի սկզբին: Պայքար Ֆրանսիայի դեմ: Պատերազմ իսպանական ժառանգության համար և Ուտրեխտի հաշտությամբ ձեռք բերած նվաճումները: Անգլիայի գաղութային տիրապետությունների աճումը 18-րդ դարի սկզբին:

ՅՐԱՆՍԻԱՆ XVII ԴԱՐՈՒՄ

Ֆրանսիայի սոցիալ-տնտեսական զարգացումը 16-րդ դարի առաջին կիսում: Ֆրանսիայի արտաքին առևտուրը: Լեվանտի հետ ունեցած առևտրի նշանակությունը: Մանուֆակտուրայի սաղմերը: Հյուսիսային և հարավային քաղաքների շահերի բախումը: Ագրարային կարգը Ֆրանսիայում: «Գների հեղափոխություն» հետևանքները: Քաղաքային պլերբյուսթյան և գյուղացիության դրությունը: Գործազուլային պայքարը և համքարային վարպետացուների կազմակերպումը: Ֆրանսիայի քաղաքական կարգը 16-րդ դարի սկզբին: Բացարձակ միապետությունը Ֆրանցիսկ 1-ինի որով: Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքականությունը մինչև 16-րդ դ. կեսը: Իտալական պատերազմները և պայքար Կարլոս 5-րդի կայսրության դեմ: Ֆրանսիական հումանիզմը: Ռաբլե: Ֆրանսիական ռեֆորմացիայի և կրոնական հալածանքների սկիզբը: Կալվինականության հաջողությունը: Ֆրանսիական բարենորոգչական շարժման դասակարգային ելությունը: Միապետության ճգնաժամը 16-րդ դարի կեսին:

Այսպես կոչված կրոնական պատերազմների առաջացման անմիջական պատճառները: Հուգենոտյան շարժման դասակարգային բնույթը: Առաջին պատերազմները: Բարդուղիմյան գիշերը: Հուգենոտյան կոնֆեդերացիան Ֆրանսիայի հարավում: 1582 թ. կաթոլիկական լիգան: Մոնարխամախներ: Ապստամբություն թագավորական իշխանության դեմ Փարիզում: Շտատները Բյուլայում և Գրեյերի վերջը: «16 կոմիտեում» Փարիզում: 90-ական թվականների ֆեոդալական անիշխանությունը: Տնտեսական ճգնաժամը: Գյուղացիական շարժումները Դոֆեննյում, Պերիզորում, Լիմուզինում: Կաթոլիկական լիգայի ճեղքվածքը և քաղաքացիների կուսակցության ամրացումը: Ժան Բոդենի քաղաքական տեսությունը: Թագավորական իշխանության ամ-

րացումը Հենրիխ 4-րդի ժամանակ: Նանտի եղիկտը: Հենրիխ 4-րդի սոցիալ-տնտեսական քաղաքականությունը: Սյուլլի:

14. ՅՐԱՆՍԻԱՆ XVII ԴԱՐՈՒՄ

Ֆրանսիայի տնտեսական զարգացման ընդհանուր ընթացքը 17-րդ դարում: Բացարձակ միապետությունը և նրա դասակարգային բազան: Ռիշելյե: Աբսոլյուտիզմի տնտեսական քաղաքականությունը: Ռիշելյեյի վարչական միջոցառումները: Պետական ապարատի ամրացումը: Ինտենդանտներ: Ռիշելյեյի պայքարը ֆեոդալական բարձր ազնվականության անջատական միտումների դեմ: Լա-Մոլեիի առումը և «վոդրոմաժություն» եղիկտը: Ֆեոդալական ուսակցիան Ֆրանսիայում Ռիշելյեյի մահից հետո: Ֆրոնդա: Մազարինիի քաղաքականությունը:

Աբսոլյուտիզմի ծագումը Լյուդովիկոս 14-ի ժամանակ: Բացարձակ միապետության պետական ապարատը: Թագավորը և նրա արքունիքը: Տնտեսական քաղաքականությունը: Կոլբեր և կոլբերիզմ: Ֆրանսիայի տնտեսական զարգացումը 17-րդ դարի յերկրորդ կեսին: Կենտրոնացված կապիտալիստական մանուֆակտուրայի ծագումը: Ովկիանոսային առևտրի աճումը: Ֆրանսիայի տնտեսական կարգը: Ֆրանսիական գյուղացիության ֆեոդալական շահագործման բնույթը: Ֆրանսիական ազնվականություն «մակաբուծական» կերպարանքը, Նանտի եղիկտի վերացումը: (1685 թ.): Կամիզարների Սեվեննյոյն ապստամբությունը: Լյուդովիկոս 14-ի պատերազմները և դիվանագիտությունը: Ֆրանսիական գերիշխանությունը Արևմտյան Յեվրոպայում 17-րդ դարի վերջում: Պատերազմ իսպանական ժառանգության համար և Ֆրանսիայի արտաքին հզորության անկումը: Ֆրանսիայի տնտեսական անկումը 17-րդ դարի վերջին և 18-րդ դարի սկզբին: Մարքսիզմի կրթական արսոլյուտիզմի մասին: Բացարձակ միապետությունը վերապես ազնվականության գիլատառության առանձնահատուկ ձև ֆեոդալական ֆորմացիայի քայքայման և կապիտալիստական հարաբերությունների աճման պայմաններում: Ենգելսն արսոլյուտիզմի պրոգրեսիվ բնույթի մասին: Հակահեղափոխական տրոցիկզմի «տեսությունը» բացարձակ միապետության վերգասակարգային

բնույթի մասին և նրա քաղաքական արմատները: Բողոքանով-
Պոկոլսկու Կոնցեպցիան արտույտելով դասակարգային
էյուլթյան մասին:

15. ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ՀԱՅՍԻՈՒՐԳՅԱՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅՈՒՆԻՑ
ՄԻՆՁԵՎ 30-ԱՄՅԱ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐԻ ՎԵՐՁԸ

Գերմանիայի տնտեսական անկումը 16-րդ դարի յերկրորդ
կեսին և նրա պատճառները: Ճորտատիրութեան յերկրորդ հրա-
տարակութունը Գերմանիայում: Գերմանիայի քաղաքական դար-
գացումը Հաբսբուրգյան խաղաղությունից հետո: Բողոքականու-
թյան հաջողությունները և քաղաքական արոճվածութեան ա-
ճումը: Կաթոլիկական ռեակցիան Ռուդոլֆ 2-րդի ժամանակ:
«Ավետարանական ունիայի» և «Կաթոլիկական լիգայի» կազմա-
կերպումը (1608 թ.): Չեխիան Հաբսբուրգյան իշխանութեան տակ:
Դասակարգային պայքարը և կրոնական ռեֆորմացիան Չեխիա-
յում: Քաղաքների և ազնվականութեան ուղղիցիան ընդեմ Հաբս-
բուրգյան արտույտելով: Չեխական ապստամբութիւնը 1618
թվին վորպես 30-ամյա պատերազմի յիսկէտ: Պատերազմի ըն-
թացքը: Ուար պետութիւններ՝ Դանիայի, Շվեդիայի և Ֆրան-
սիայի միջամտութիւնը: Շվեդիայի մասնակցութիւնը 30-ամյա
պատերազմին վորպես Բալթիկային տիրապետման համար նրա
մղած պայքարի ետպ: Գոլուտով Ադոլֆ: Վալենշտայնի քաղա-
քականութիւնը և նրա կործանումը: Պատերազմի հանրագումարը:
Վեստֆալյան խաղաղութիւնը: Գերմանիայի քայքայումը: Շվե-
դիայի ռեֆորմացիոն: Շվեդիան Կարլոս 12-ի ժամանակ: Մեծ հյու-
սիսային պատերազմը:

16. ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ XVII ԴԱՐԻ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԿԵՍԻՆ ՅԵՎ
XVIII ԴԱՐԻ ՍԿԶԵՐՆ

Տնտեսական զարգացումը: Դյուղացիութեան հետագա ճորտա-
ցումը, մանավանդ հյուսիս-արեւելյան Գերմանիայում: Արհեստի
քայքայումը: Բրանդենբուրգի արդյունաբերական վերելքը 17-րդ
դարի վերջից: Դյուղական արդյունաբերութեան աճումը և մանու-
ֆակտուրայի առաջացումը: Գերմանիայի քաղաքական զարգա-
ցումը Վեստֆալյան խաղաղութիւնից հետո: Բրանդենբուրգյան-
պրուսական պետութեան բարձրացումը: Նրա տնտեսական նա-

խաղըյալները: Դիվանագիտութիւնը և հոհնցողներին պատե-
րազմները: «Մեծ կուրֆյուրստի» և նրա հաջորդներին: Ֆրիդրիխ 1-ի-
նի և Ֆրիդրիխ Վիլհելմի տերիտորիալ նվաճումները: Պրուսիայի
վերածումը Թագավորութեան (1701 թ.):

Ավստրիան և հարավ-արեւելյան Յեվրոպան 17-րդ դարի
վերջին և 18-րդ դ. սկզբին: Ավստրիայի տնտեսական քաղաքա-
կանութիւնը: Դյուղացիական հարցը: Արտաքին քաղաքականու-
թիւնը: Պատերազմ թուրքերի դեմ: Վիեննայի պաշարումը 1685
թվին: Կարլովիցի պայմանագիրը (1699 թ.) և Հրենսբրիայի ու
Տրանսիլվանիայի անցումը Հաբսբուրգյան տիրապետութեան
տակ: Թուրքերից ազատագրված մարզերի գաղութային ստրկա-
ցումը: Ռակոցիի ապստամբութիւնը (1703—1711 թ. թ.):

17. ԼԵՀԱՍՏԱՆԸ XVI—XVII ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Լեհաստանի հասարակարգը 16-րդ դարում: Շլյախտայի
տիրապետութիւնը և գյուղացիութեան ճորտացումը: Քաղաք-
ների թույլ զարգացումը: Հոգեվորականութիւնը: Ռեֆորմացիան
և հակառեֆորմացիան Լեհաստանում: Ունիան Լիտվայի հետ
(1569 թ.): Կենտրոնական իշխանութեան թուլութիւնը: «Ռեչ
Պոսպոլիտայի» սեյմերը և սեյմիկները: Կոնֆեդերացիա: Պատե-
րազմներ Շվեդիայի և Մոսկովյան պետութեան դեմ: Աշխատավոր
մասանների ճնշումը Ուկրայինայում և կազակային-գյուղացիա-
կան ապստամբութիւնները: Բողոքան Խմիլնիցկին: Լեհաստանի
կորուստները Ուկրայինայում: Պայքար թուրքերի դեմ: Յան Սո-
բեսկին: Լեհաստանի անկումը 18-րդ դարի սկզբին:

18. ԹՅՈՒՐԳԻԱՆ XVI—XVII ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Թյուրքական հզորութեան ծաղկումը Սուլթան 2-րդի ժա-
մանակ (1520—1566): Թյուրքական նվաճումների վերակումը
Յեվրոպայում: Պատերազմներ կայսրութեան դեմ: Դաշինք Ֆրան-
սիայի հետ: Թյուրքիայի սոցիալական կարգը 16-րդ դարում:
Թյուրքիայի անկման սկիզբը: Ճակատամարտ Լեպանոյի մոտ
(1571 թ.):

Թյուրքիան և արաբական յերկրները 17-րդ դարում: Ներ-
քին կարգը: Արտաքին քաղաքականութիւնը: Ավստրիայի,
Լեհաստանի և Ռուսաստանի հարձակումը Թյուրքիայի վրա:

19. ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ ՅԵՎ ԲՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՁԱՐԳԱՑՈՒՄԸ.
ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱՅԱՑՔ

Տեխնիկայի զարգացումը: Լեռնարդյունաբերության և մետալուրգիայի տեխնիկան: Մանելու տեխնիկայի կատարելագործումը տեքստիլ արդյունաբերության զարգացման կապակցությամբ: Ջրաշարժիչների զարգացումը: Առաջին շոգեշարժիչները: Գյուղատնտեսության տեխնիկան: Հրազենի կատարելագործումը: Հրետանին: Ձեռքի հրազենը: Ծովագնացության տեխնիկայի զարգացումը:

Աշխարհագրական գիտությունների լայնացումը: Աստղաբաշխություն, աստղագիտություն: Կոպերնիկոս: Ջորջանոֆրոնո: Գալիլեյ: Տիխո Բրադե: Կեպլեր: Մաթեմատիկան, մեխանիկան, ֆիզիկան: Լեռնարդյո դա Վինչի: Տորիչելլի, Բոյլ, Նյուտոն: Ալբրիտա և քիմիա: Կենսաբանություն և բժշկություն: Պարացելս, Հարվեյ: Բուրժուական կուլտուրայի պայքարը ֆեոդալականի դեմ:

ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԾՐԱԳՐԻ ԻՆ ՄԱՍԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ

1. Маркс—Капитал, т. 3-ий, гл. 47.
 2. Энгельс—Марка.
 3. ԵՆԳԵԼՍ—Ընտանիքի, ժամանակոր սեփականության և պետության ծագումը:
 4. Энгельс—Древние германцы и «франкский» период. Соч. т. 16-ый ч. 1-ая.
 5. ԼԵՆԻՆ—Կապիտալիզմի զարգացումը Ռուսաստանում, գլ. 3-րդ:
 6. Петрушевский—Очерки из истории средневекового общества и государства, 1913 г.
 7. Древние германцы—сб. под ред. А. Д. Удальцева. Соцэкгиз, 1937 г.
- Виппер—Учебник истории средних веков, Կամ նրա «Միջին դարերի պատմության համառոտ դասագիրքը»:

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ

- фюстель де Куланж—История общественного строя древней Франции, т. т. 4—6-ой, 1907 г.
- Удадьцов—Озвободная деревня в Западной Нейстрии в эпоху меровингов и каролингов, 1912 г.
- Грацианский—Крепостное хозяйство на поместьях аббатства св. Германа в начале 9-го столетия. Сборник, посвященный Бузескулу. Харьков, 1913 г.
- «Салическая Правда»—перевод Грацианского и Муръавьева, 1931 г.
- Виноградов—Средневековое поместье в Англии, 1911 г.

Неусыхин—Общественный строй древних германцев, 1929 г.

Кулишер—Лекции по истории экономического быта Западной Европы, т. 1-ый.

Книга для чтения по истории средних веков, под ред. Виноградова, 1898—99 гг.

Косминский и Удадьцов—Социальная история средневековья, т. 1-ый, 1927 г.

Лависс и Рамбо—Всеобщая история, т. 1-ый, 1897 г.

Лависс и Рамбо—Эпоха крестовых походов, ч. 2-ая.

Любавский—История западных славян, 1917 г.

ԾՐԱԳՐԻ 3-րդ ՄԱՍԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ

Маркс и Энгельс—Немецкая идеология.

Մարքս—Գոթայի ծրագրի քննադատությունը:

Ленин—Сочинения т. т. 5-ий и 14-ый (2-е издание).

Ստալին—Զրույց եմիւ Լյուդվիկի հետ:

Ստալին—Ճառ հարվածային կոլանտեռականների Առաջին Համաժողովենական համագումարում:

Энгельс—Марка (հայերեն տեւ՝ «Սոցիալիզմի զարգացումը ուսուցիչից դեպի գիտություն» գրվածքի հետ ապա գրված):

Ենգելս—Լյուդվիկ Ֆեյերբախ:

Ենգելս—Գերմանական գյուղացիական պատերազմը:

Маркс—Хронологические выписки.

Виппер—Учебник истории средних веков, կամ նրա «Միջին դարերի պատմության համառոտ դասագիրքը»

Белов—Городской строй и городская жизнь средневековой Германии, 1912 г.

Дживелеков—Крестьянские движения на Западе, 1923 г.

Косминский и Удадьцов—Социальная история средневековья, т. 2-ой, 1927 г. (сборник источников).

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ

Кулишер—Лекции по истории экономического быта в Западной Европе, т. 1-ый.

Лависс и Рамбо—Эпоха крестовых походов, 1914 гг.

Книга для чтения по истории средних веков, под ред. Виноградова, 1898—1899 г. г.

Петрушевский—Великая хартия вольностей, 1918 г.

Петрушевский—Восстание Уота Тайлора, 1901, 1927 г. г.

Его же—Очерки истории английского го. ударства и общества в средние века, 1930 г.

Косминский—Английская деревня 13 — 14-ом. в. в. и восстание Уота Тайлора, 1935 г.

Грацианский—французская деревня 12 — 14-ом, в. в. и Жакерия, 1935 г.

Борхардт—Экономическая история Германии, ч. 1-ая и 2-ая, 1924 г.

Дживелегов—Средневековые города в Западной Европе, 1902 г.

Его же —Городская община в средние века, 1901 г.

Его же—Начало итальянского возрождения, 1925 г.

Его же—Возрождение (сборник источников) 1925 г.

Любавский—История западных славян, 1917 г.

Мархлевский—Очерки истории Польши, соч., т. 6-ой, 1931 г.

Пискорский—История Испании и Португалии, 1902 г.

ԾՐԱԳՐԻ 3-րդ ՄԱՍԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ

Маркс—Капитал, т. 1-ый, гл. 11, 12 и 24, т. 3-ий, гл. 20, 36 и 47.

Մարքս—Գոթայի ծրագրի քննադատությունը:

Маркс—Хронологические выписки.

Ենգելս—Քրիստոնեական գյուղացիական պատերազմը:

Ենգելս—Լյուդվիգ Ֆեյերբախ:

Виппер—Учебник новой истории или его же «Новая история», кн. 1-я, 1923 г.

Меринг—История Германии с конца средних веков, 1924 г.

Пакуль и Семенов—Ранние буржуазные революции, 1931 г.

Дживелегов—Крестьянские движения на Западе, 1923 г.

Լ Բ Ա Յ Ո Ւ Յ Ր Զ

Кареев—История Западной Европы в новое время, т. 1—3-ий, 1898—99 гг.

Кулишер—Лекции по истории экономического быта в Западной Европе, т. 2-ой.

Бебель—Крестьянская война в Германии, 1928 г.

Циммерман—Крестьянская война в Германии, 1865 г.
т. т. 1-ый и 2-ой.

Источники по истории реформации, под ред. Егорова,
т. т. 1-ый и 2-ой 1906 г.

Эразм Роттердамский—Похвала глупости (несколько переводов).

Конради—История революций, тт. 1-ый, 2-ой, 1924 г.

Савин—Лекции по истории Английской революций, 1924 г.

Его же—Век Людовика 14-го, 1913 г.

Меринг—Легенда о Лессинге, 1924 г.

Кампфейер—История современных классов в Германии, 1920 г.

Поль Лафарг—Томас Кампанелла, 1926 г.

Любавский—История западных славян, 1917 г.

Мархлевский—Очерки истории Польши, соч. т. 6-ой.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0405764

ԳԻՆԸ 1 Ի.

ПРОГРАММА
ПО ИСТОРИИ СРЕДНИХ ВЕКОВ
Институт повышения квалификации учителей
Арм. ССР, Ереван, 1938